

Til Kunnskapsdepartementet
Att: Opptaksutvalget

Vår ref.:
Birgitte Jordahl

Deres ref.:
[Navn]

Dato:
12. mai 2022

Innspill til Opptaksutvalget – gjennomgang av regelverket for opptak til høyere utdanning

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 95 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Hensikten med regelverket er å sikre at studentene har den kompetansen de trenger for å kunne gjennomføre studiene, og fordele de studieplassene det er konkurranse om, på en mest mulig rettferdig måte. Fra et samfunnsperspektiv er det viktig å ha et utdanningssystem der hver enkelt student får brukt og utviklet sitt potensial, samtidig som samfunnet får den kompetansen som trengs. Opptaksregelverket er ett av flere forhold som skal bidra til å nå et slikt mål.

Enkelhet og forutsigbarhet

Helt overordnet er Tekna svært opptatt av at vi må ha et enkelt system for opptak til høyere utdanning. Det må være lett for videregående elever å orientere seg. De som jobber med karriererådgivning og veiledning må enkelt kunne gi riktig informasjon om kravene for opptak til de ulike studiene.

Det er også viktig at det ikke skjer hyppige endringer og justeringer av opptakskravene. Kravene må være forutsigbare og mulig å planlegge for allerede for dem som går på ungdomsskolen. Det er også viktig for universiteter og høyskoler å kjenne til den kompetansen studentene fra videregående har for å planlegge nivået på undervisningen. Har man tilleggspoeng for realfag er det grunn til å forutsette et høyere kompetansenivå enn om dette ikke ligger inne.

Betydningen av innsats i videregående skole

Tekna er svært opptatt av at videregående skole er det nivået som skal sikre at studentene er studieforberedt til høyere utdanning. Generell studiekompetanse legges til grunn for opptak til høyere utdanning. Tekna mener man må sikre at elever i videregående legger ned nok arbeid i disse tre årene. Det er uheldig, slik det synes som det er blitt, at stadig flere kalkulerer med å ta opp igjen fag etter videregående, sanker alderspoeng, baserer seg på

forkurs og derfor bevisst legger ned mindre arbeid i videregående de tre årene de har til rådighet for å komme inn på høyere studier.

Tekna mener utvalget må ha et særskilt fokus på tiltak som fremmer betydningen av innsats i videregående skole.

Kvalifisering

Er det noen av dagens alternative måter å oppnå GSK på, som bør endres eller fases ut?

Tekna mener utvalget bør se på sammensetning av karakterer. F.eks. er det mange norsk-karakterer og få matematikk-karakterer. Tekna mener det er uheldig at norsk, med tre karakterer, skal telle mer enn matematikk ved opptak på ingeniørstudier.

Tekna mener i hovedtrekk at dagens alternative måter å oppnå GSK på er gode. Tekna mener Y-veien må forbli en ordning også fremover.

Hva mener dere om å innføre en standardisert kvalifiserende prøve som et supplement eller en erstatning for søkere som ikke har GSK fra videregående opplæring?

Tekna mener det er viktig å sørge for at den opplæring som gis i videregående skole kvalifiserer for høyere utdanning. Å innføre nye prøver for å kompensere for eller erstatte den opplæring videregående skole har ansvaret for, vil gi feil signaler om betydningen av innsats og valg som tas på videregående.

Hvis det innføres et slikt system eller slike alternative ordninger, er det viktig at det avklares hvilket nivå i utdanningssystemet som skal ha ansvaret for utvikling og gjennomføring av slike prøver. Tekna mener dette må ligge på fylkeskommunalt nivå, samme sted som videregående opplæring.

Kan spesielle opptakskrav erstattes av en form for forberedende år, tilsvarende basår-ordningen i Sverige?

Tekna mener et basår-ordningen fra Sverige ikke er et godt alternativ da dette vil bidra til å svekke betydningen av og motivasjonen for å skaffe seg GSK i videregående skole. Det er viktigere å heller bruke ytterligere ressurser på de elevene som går i videregående skole.

Ordningene vi har med forkurs, TRESS og supplerende kurs i VGS-regi, er gode og treffsikre ordninger.

Har bruken av spesielle opptakskrav i UH konsekvenser for videregående opplæring?

Spesielle opptakskrav har betydning for de valgene elevene tar i videregående opplæring. Det er viktig at man med spesielle opptakskrav styrer elevene til å ta valg på videregående som sikrer bedre kompetanse og større forutsetninger for å mestre videre studier.

Tekna ønsker generelt å beholde muligheten til å gi tilleggs poeng for realfag. Det ser ut til at dette gir nødvendig kompetanse til å gjennomføre studier som forutsetter gode forkunnskaper og dette ser ut til å bidra til høyere motivasjon for å legge ned høy innsats i studiet. Tilleggs poeng gir bedre rekruttering til realfagene, og det er et viktig incitament for at elever velger de tunge realfagene i så stor grad som de gjør i dag. Vi er redd rekruttering til realfag vil svikte uten tilleggs poeng, og disse bør økes heller enn fjernes, nettopp for å kunne ha et høyere nivå i realfagene.

I tillegg er det viktig for enhver videregående skole (og dens realfagsavdeling og -elever) at det er spesielle opptakskrav i disse fagene. Uten dette ville matematikk, kjemi og fysikk ikke blitt prioritert på alle skoler (særlig utsatt er de små skolene), og rekrutteringen til disse fagene hadde vært langt dårligere. Slik det er nå, eller med en styrking av de spesielle opptakskravene, er vi sikret både rekruttering til fagene, og er garantert at fagene forblir en del av fagtilbudet på alle skoler som tilbyr studiespesialisering.

Særskilt om ordningen med kurs og opptaksprøve for lærerstudenter som ikke innfridde 4-kravet i P-matte for opptak til lærerutdanning.

Tekna mener ordningen bidro til en betydelig merbelastning på universiteter og høyskoler uten at man har sett om dette har varig effekt på gjennomføringsgrad og karakterer i studiet for den gruppen som måtte gjennom ordningen for å komme inn på studiet.

Tekna mener kurset og opptaksprøven burde vært gjennomført på lavere nivå og ikke av universitets- og høyskolesektoren. Tekna mener eventuelle tilsvarende ordninger må skje etter dokumentert behov hos dem som tilbyr utdanningen.

Er det grunner til å gjøre endringer i dagens ordning for realkompetansevurdering som en vei inn i UH?

Realkompetansevurdering må kunne legges til grunn i de studier hvor nettopp arbeidserfaring er et gode. Tekna vil peke på at særlig ved opptak til PPU-Y er realkompetanse et stort fortrinn for å bli en god lærer.

Tekna mener ordningen for realkompetansevurdering fungerer godt slik den er lagt opp.

Rangering

Bør hensynet til å få inn unge søkere veie tyngre enn i dag, og hensynet til å gi søkere en mulighet til å forbedre rangeringsposisjonen sin vektet tilsvarende lavere?

Tekna mener utvalget bør vurdere å innføre en høyere prosentandel som kommer inn med førstegangsvitnemål enn det vi har i dag – kanskje øke denne til 70%. Tekna mener utvalget kan vurdere å redusere/fjerne tilleggspoeng for dem som søker på førstegangsvitnemålet.

Bør utvelgelsen av studenter til populære studier skje på en annen måte enn å skille på desimaler på allerede høye poenggrenser, for eksempel ved opptaksprøver eller loddtrekning?

Tekna mener opptaksprøver eller loddtrekning gir uheldige signaler om at det ikke er innsatsen på videregående som bør telle for opptak. Tekna mener det ikke bør være tilfeldigheter eller flaks som skal gi studentene studieplass. Opptaksprøver er et ressurskrevende system som kanskje er egnet ved helt spesielle studier, som kunst og arkitektur el. Karakterer vil være det beste verktøyet for rangering til de realfaglige og teknologiske studiene Teknas medlemmer representerer.

Er noen av dagens tilleggspoeng et godt uttrykk for kompetanse som er nødvendig i studier eller i arbeidslivet?

Tilleggspoeng for erfaring med et voksenliv gjennom militærtjeneste, folkehøyskole osv., er slik vi ser det tilleggspoeng for modenhet. Tekna mener det er individuelt hva man får ut av de valg man tar etter videregående, men mener andre livserfaringer enn kun skole og studier gir en modenhet som kan være nyttig for videre studier. Tekna vi likevel understreke at vi er mer opptatt av at det skal gis tilleggspoeng for ervervet kompetanse som gir kvalifikasjoner relevant for studiet.

Tekna mener utvalget bør se på om det å velge å ta fag på høyere nivå, gjennom et års-studium eller en grad, som åpenbart vil gjøre dem mer rustet til å gjennomføre studiet de ønsker seg inn på, bør kunne gi større uttelling enn alderspoeng.

Bør ordningen med å gi alderspoeng, som rangerer eldre søkere foran yngre søkere, videreføres?

Tekna mener det må vurderes å redusere antall år det er mulig å tjene opp alderspoeng samt se på om det er hensiktsmessig å fjerne alderspoeng for dem som søker seg inn på førstegangsvitnemål.

Hvilke andre mål enn å få inn de best kvalifiserte søkerne bør opptakssystemet ivareta?

Tekna mener det bør være et overordnet mål at studiene dimensjoneres i tråd med arbeidslivets behov. Dette har også et regionalt aspekt. Det bør derfor sees hen til muligheten for å sikre arbeidslivet nødvendig kompetanse – både nasjonalt og lokalt. Det er derfor i enkelte tilfeller behov for å justere kvalifikasjonskravene for å sikre andre mål som eksempelvis behovet for fremtidig arbeidskraft.

Er bruk av spesielle kvoter, som for eksempel regionale kvoter eller kjønnskvoter, bedre egnet enn tilleggspoeng for at bestemte søkergrupper skal få tilbud om studieplass?

Tekna mener bruk av kvoter vil være rigid, og i enkelte tilfeller lite treffsikkert, for å sikre at så mange som mulig får oppfylt sine studieønsker. Man kan miste godt kvalifiserte kandidater begrunnet i kjønnsrepresentasjon eller man kan risikere at valg av studiested teller mer enn valg av foretrukket studie. Det er uheldig om man lager et system hvor de med høy motivasjon for valg av spesifikke studier faller fra på grunn av regionale kvoter.

Ved innføring av kvoter vil man også kunne få en utvikling med svært forskjellige opptakskrav ved ulike studiesteder. Det bør tilstrebes at studentene blir vurdert omtrent likt til samme type studie uavhengig av hvor man tar studiet.

Organisering

Tekna mener man ikke bør fjerne muligheten for de enkelte institusjoner til å sette egne opptakskrav. Utdanningsinstitusjonene har i noen tilfeller særskilte grunner til å definere opptaksregler – eksempelvis kan regionale hensyn tilsi at man bør jobbe med lokale opptaksregler.

Hva er viktigst: å ha et effektivt opptakssystem eller å ha muligheten for å ta hensyn til andre kriterier enn karakterer, for eksempel motivasjon eller egnethet?

Det vil være svært vanskelig å skille ut blant søkerne de som er godt nok egnet eller har tilstrekkelig motivasjon til å begynne på studiet. Tekna mener derfor karakterer er det beste verktøyet til bruk for opptak.

Tekna ønsker utvalget lykke til med det videre arbeidet og bidrar gjerne underveis med ytterligere nyanseringer eller diskusjoner hvis utvalget ser det som formålstjenlig.

Med vennlig hilsen
Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten
Generalsekretær